

Ek hodnotí strategické plány

Hodnotenia strategických plánov zo strany Komisie sa sústreďujú na udržateľnejšie hospodárenie.

Európska Komisia odoslala hodnotiace listy k devätnástim strategickým plánom Spoločnej poľnohospodárskej politiky (ďalej len „plány“), ktoré boli predložené v termíne (ide o krajiny ako Rakúsko, Chorvátsko, Cyprus, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Litva, Malta, Holandsko, Poľsko, Portugalsko, Slovinsko, Španielsko a Švédsko). Komisia v listoch identifikuje prvky plánov, ktoré si vyžadujú ďalšie doplnenie alebo úpravy predtým, ako bude môcť Komisia plány schváliť.

Karty zamiešala aj vojna

Pôvodne mala Komisia hodnotiace listy zverejniť hneď po odoslaní členským krajinám. V súvislosti s vojnou na Ukrajine došlo ale k zmene - Komisia hodnotiace listy zverejní až po tom, ako dostane odpovede od členských krajín - čo by mohlo byť na konci apríla. Čas zverejnenia listov sa predĺžil aj z dôvodu, že Komisia členské štáty vyzvala k prehodnoteniu svojich strategických plánov s ohľadom na novú situáciu v Európe. Členské štáty majú posilniť odolnosť poľnohospodárskeho sektora, znížiť závislosť od syntetických hnojív, zvýšiť OZE bez oslabenia výroby potravín a zaviesť udržateľnejšie výrobné metódy. Komisia sa teda ďalej pridrižiava názoru, že prechod na udržateľnejšie poľnohospodárstvo zostáva hlavnou cestou k zaisteniu potravinovej bezpečnosti - zvlášť z dlhodobého hľadiska. A tým smerom sa orientujú aj pripomienky Komisie k strategickým plánom. Euractiv zverejnil details hodnotiaceho listu francúzskeho strategického plánu, kde je vyčítaná predovšetkým nízka enviro-klimatická ambicióznosť (znižovanie emisií v rámci životného prostredia, ochrana vodných zdrojov a spotreba vody, označovanie, nízka enviro alokácia v II. pilieri); problémom bol aj nedostatočný welfare a digitalizácia.

Nižšie sú uvedené niektoré prvky strategických plánov 19 krajín a zodpovedajúce pripomienky publikované Komisiou (krátené).

Redistributívna platba

Z devätnástich posudzovaných plánov má trinásť min. 10%-nú alokáciu (štyri krajiny alokujú viac ako 10%). Výnimku z min. 10%-nej alokácie chce využiť šesť krajín (z čoho tri redistributívnu platbu neuplatnia vôbec). Hektárové rozpätia sa v jednotlivých členských štátoch značne líšia.

Stropovanie a degresivita

Z 19 posudzovaných plánov 7 členských štátov chce zaviesť stropovanie a/alebo degresivitu (12 neuplatňuje ani jedno), pričom 3 členské štáty uplatňujú iba degresivitu, 2 uplatňujú iba stropovanie a 2 uplatňujú oboje. Z toho dva členské štáty využijú možnosť odpočítať náklady práce pred uplatnením stropu a degresivity.

Viazaná podpora

Viazanú podporu chce uplatniť 18 z 19 členských štátov: 13 členských štátov plánuje na VCS viac ako 10% priamych platieb (väčšinou blízko stropu), 2 členské štáty plánujú približne 10% a 3 členské štáty plánujú menej ako 5%. 18 členských štátov podporuje viazanými platbami hospodárske zvieratá, 11 bielkovinové plodiny/strukoviny, 5 obilniny, 5 ryžu, 12 ovocie a zeleninu.

Kumulatívne na úrovni EÚ je trend viazanej podpory príjmu zameraný najmä na hospodárske zvieratá (hovädzie a telacie mäso, ovčie a kozie mäso, mlieko a mliečne výrobky) s podielom na rozpočte približne 70% z celkového rozpočtu na VCS, po čom nasledujú bielkovinové plodiny a strukoviny s približne 13,5% a sektor ovocia a zeleniny s takmer 5%. Tento trend je podobný súčasnému prerozdeleniu VCS.

Medzi tromi hlavnými podporovanými sektormi je v porovnaní s rokom 2022 v prípade devätnástich členských štátov veľký nárast VCS v prípade bielkovinových plodín/strukovín (+35 %) a ovocia a zeleniny (+18 %). Spomedzi ostatných podporovaných sektorov došlo k veľkému nárastu v prípade ryže (+ 75 %), obilnín (+ 38 %) a škrobových zemiakov (+ 17 %), zatiaľ čo pokles bol zaznamenaný v prípade cukrovej repy (- 10 %).

Sektorové intervencie

Spoločná poľnohospodárska politika umožňuje členským štátom rozšíriť sektorové intervencie do „iných“ sektorov (limit 3% priamych platieb). Niekoľko členských štátov chce využiť túto možnosť, ale väčšina členských štátov plánuje sektorové intervencie len v sektore ovocia a zeleniny, vo včelárstve a vinárskom sektore.

Riadenie rizík

Z devätnástich krajín navrhlo nástroje riadenia rizík deväť – tieto zahŕňajú 15 schém poistného, sedem schém podpory podielových fondov, dve ďalšie schémy riadenia rizík a jednu schému pokrývajúcu poistné, ako aj podporu pre podielové fondy. Zatiaľ čo štyri členské štáty navrhli poskytnúť podporu len na poistné, 5 členských štátov navrhlo vo svojom pláne viacero intervencií v oblasti riadenia rizík.

Zhrnutie pozorovaní Komisie:

- lepšie zdôvodniť rozhodnutia týkajúce sa VCS platieb a sektorových intervencií vzhľadom na potreby sektorov;
- vzhľadom na ruskú inváziu na Ukrajinu boli členské štáty vyzvané, aby zvážili aj intervencie, ktoré pomôžu znížiť závislosť od fosílnych palív a iných vstupov z externých zdrojov, ktoré prispievajú k dlhodobu udržateľnej výrobnnej kapacite a životaschopnosti poľnohospodárskych podnikov;
- vítané sú snahy členských štátov riešiť závislosť od dovozu v niektorých sektoroch, najmä bielikovinových plodín; zároveň majú krajiny poskytnúť väčšiemu počtu poľnohospodárov prístup k nástrojom riadenia rizík;
- väčšina plánov rieši potrebu posilnenie postavenia poľnohospodárov v potravinovom reťazci prostredníctvom povinných sektorových intervencií s obmedzeným rozsahom (zvážiť aj iné sektory, posilniť spoluprácu výrobcov a účasti v OV, posilnenie podpory pre systémy kvality a krátke dodávateľské reťazce).

Definície

Osem členských štátov využilo zvýšenú flexibilitu a napríklad zahrnulo ďalšie krajinné prvky do oprávnenej oblasti. Hlavným kritériom navrhovaným členskými štátmi pri stanovení definície aktívneho poľnohospodára je zahrnutie do oficiálnych registrov (sociálne zabezpečenie, register poľnohospodárskych podnikov, DPH). Osem členských štátov používa negatívny zoznam.

Zhrnutie pozorovaní Komisie:

- neúplné definovanie oprávneného hektára;
- zabezpečiť cielenú podporu nad rámec minimálnych požiadaviek prostredníctvom požiadaviek na aktívneho poľnohospodára.

Ciele stratégií Európskej zelenej dohody (EZD)

Členské štáty mali vo svojich strategických plánoch SPP vysvetliť, ako ich plány pomôžu ciele EZD dosiahnuť. Komisia tiež nezáväzne vyzvala krajiny, aby si stanovili národné ciele („národné hodnoty“), čo urobilo len málo členských štátov. Väčšina členských štátov poskytla aspoň nejaké vysvetlenie toho, ako ich plány prispievajú k dosiahnutiu cieľov stratégií EZD.

Z 19 členských štátov si 14 stanovilo národné hodnoty v súvislosti s ekologickým poľnohospodárstvom (zvýšenie výmery v porovnaní s 2018 – o 25 až 100%).

Zhrnutie pozorovaní Komisie:

Pokiaľ ide o ciele zo stratégií EZD, od členských štátov sa požaduje:

- aby navrhli národné hodnoty tam, kde tak neurobili;
- väčšie úsilie s ohľadom na ekologické poľnohospodárstvo;
- posilniť zamýšľané príspevky.

Pokiaľ ide o prepojenia na ciele vyplývajúce z právnych predpisov o životnom prostredí a klíme, dve pripomienky boli adresované všetkým členským štátom:

- dôrazné nabádanie, aby zohľadnili budúce národné ciele súvisiace so zmenou klímy v nariadení o spoločnom úsilí (ESR) a nariadení LULUCF.

GAEC

Zhrnutie pozorovaní Komisie:

- zmeniť niektoré plánované normy GAEC tak, aby boli plne v súlade s regulačným rámcom;
- výzva na ambicióznejšie nastavenie z hľadiska životného prostredia (napr. GAEC 6, GAEC 7); potreba lepšie zdôvodniť určité rozhodnutia (napr. oneskorenie implementácie GAEC 2).

Ekoschémy a AEKO

Väčšina členských štátov navrhla niekoľko ekoschém, 5 členských štátov navrhlo celofarmovú ekoschému, pričom ekoschémy sa významne líšia vo svojej náročnosti. Aj agro-environmentálne-klimatické záväzky (AEKO) navrhované členskými štátmi sú veľmi rôznorodé.

Zhrnutie pozorovaní Komisie:

- zvýšiť ambicióznosť ekoschém a AEKO;

- objasniť rozdelenie záväzkov medzi GAEC, ekoschémami a AEKO – kvôli synergii a vyhnutiu sa dvojitému financovaniu
- zvážiť intervencie, ktoré zvýšia udržateľnú výrobu a využívanie obnoviteľnej energie vrátane bioplynu;
- plánovať intervencie, ktoré znížia spotrebu energie;
- plánovať intervencie, ktoré zlepšia efektívnosť živín.

Welfare

Deväť členských štátov naplánovalo intervencie v oblasti welfare v rámci ekoschém, 13 členských štátov v rámci podpory investícií na farmách a 14 členských štátov ako agroenvironmentálne a klimatické záväzky.

Zhrnutie pozorovaní Komisie:

- v mnohých prípadoch opatrenia nepresahujú právne požiadavky.